

Warszawa, 20-08-2025 r.

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Wojciech Brzozowski

GK-GKOZP.100.1.2025

Pan

Łukasz Jankowski

Prezes Naczelnej Izby Lekarskiej

Szanowny Panie Prezesie,

w obszarze zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich od dawna pozostaje zagadnienie dostępu do opieki zdrowotnej osób tymczasowo aresztowanych lub odbywających karę pozbawienia wolności. W ubiegłym roku Rzecznik skierował do Ministra Sprawiedliwości obszernie pismo zawierające wykaz zagadnień z tego obszaru, które wymagają rozwiązania w celu skutecznego zapobiegania torturom i innym postaciom złego traktowania¹. Muszę też wspomnieć, że niedawno odbyło się w siedzibie Ministerstwa Sprawiedliwości moje spotkanie z Podsekretarz Stanu Marią Ejchart, Dyrektorem Generalną Służby Więziennej płk Renatą Niziołek oraz przedstawicielami Centralnego Zarządu Służby Więziennej – poświęcone właśnie tematyce opieki zdrowotnej dla osadzonych².

Przewidziana w prawie polskim definicja legalna pacjenta obejmuje osoby „zwracające się o udzielenie świadczeń zdrowotnych lub korzystające ze świadczeń

¹ Wystąpienie RPO do Ministra Sprawiedliwości z 16 października 2024 r., KMP.571.24.2024.JJ, dostępne na stronie: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-reforma-wieziennej-sluzby-zdrowia-postulaty-ms>.

² Zob. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-ms-spotkanie-opieka-zdrowotna-osadzeni>.

zdrowotnych udzielanych przez podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych lub osobę wykonującą zawód medyczny”³. Nie ulega wątpliwości, że także osoby osadzone w jednostkach penitencjarnych mogą się znaleźć w roli pacjenta, któremu konieczne jest udzielenie świadczeń medycznych. W pewnych sytuacjach mogą też dążyć, w związku z udzielanymi im świadczeniami zdrowotnymi, do złożenia skargi na działania personelu medycznego, w tym lekarza. Analiza spraw badanych w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich wskazuje jednak, że powstają na tym tle istotne trudności.

Po pierwsze, Rzecznik Praw Pacjenta, który jest „centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach ochrony praw pacjentów”⁴, stoi na stanowisku, że nie jest właściwy do rozpoznawania skarg i wniosków dotyczących nieprawidłowości w zakresie udzielania usług diagnostycznych i leczniczych osobom pozbawionym wolności. Ponadto podnosi, że Kodeks karny wykonawczy⁵ nie wymienia go wśród organów, do których osadzony może składać wnioski, skargi i prośby⁶.

Wykładnia obowiązującego prawa nie pozwala zaakceptować takiego stanowiska. Rzecznik Praw Obywatelskich polemizował z Rzecznikiem Praw Pacjenta kilkakrotnie w tym przedmiocie, wskazując, że przepisy jednoznacznie określają pacjenta jako osobę, która wymaga fachowej pomocy medycznej realizowanej przez osoby posiadające wiedzę fachową i uprawnienie do takiego działania, w miejscach przeznaczonych do podobnej aktywności. Osoby odbywające karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowane mogą znajdować się w podobnej sytuacji co pacjenci „wolnościowi”, korzystają bowiem ze wsparcia medycznego udzielanego przez odpowiednio wykształcone i wyszkolone osoby (funkcjonariuszy będących

³ Zob. art. 3 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2024 r. poz. 581).

⁴ Zob. art. 42 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 911); dalej: k.k.w.

⁶ Historia przytaczanej w niniejszym wystąpieniu korespondencji między Rzecznikiem Praw Obywatelskich a Rzecznikiem Praw Pacjenta w tym obszarze jest dostępna na stronie:

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-rpp-prawa-pacjenta-skargi-osadzeni-zaklady-penitencjarne-odpowiedz-ostateczna>.

lekarzami, pielęgniarkami, ratownikami medycznymi oraz medycznych pracowników cywilnych) na terenie instytucji penitencjarnych (w tym więziennych szpitali).

Po drugie, przedstawiciele Służby Więziennej w odpowiedzi na wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich twierdzą, że naczelnicy lekarze okręgowych inspektoratów Służby Więziennej nie są uprawnieni do dokonywania oceny decyzji podejmowanych przez lekarzy w stosunku do osób przebywających w aresztach śledczych lub zakładach karnych. Podobne stanowiska pojawiają się ze strony lekarskich organów korporacyjnych. Gdańska Izba Lekarska w korespondencji kierowanej do Rzecznika Praw Obywatelskich wskazała, że rzecznik odpowiedzialności zawodowej nie jest organem postępowania wykonawczego wymienionym w art. 2 k.k.w., a osoby przebywające w jednostkach penitencjarnych powinny kierować skargi na brak właściwej opieki lekarskiej wyłącznie do organów określonych we wspomnianym przepisie. Rzecznicy odpowiedzialności zawodowej poszczególnych izb lekarskich, odpowiadając Rzecznikowi Praw Obywatelskich na jego wystąpienia, utrzymują, że nie mają formalnych kompetencji do badania spraw dotyczących lekarzy pełniących służbę w strukturach Służby Więziennej.

Aktualnie zatem osoby tymczasowo aresztowane lub odbywające karę pozbawienia wolności nie mają możliwości poskarżenia się jako pacjenci na niewłaściwe ich zdaniem postępowanie kliniczne lekarza. Zarazem postępowanie lekarza będącego funkcjonariuszem Służby Więziennej nie podlega analizie oraz ocenie organu korporacyjnego pod kątem działania zgodnie z aktualnym stanem wiedzy medycznej i zasadami etycznymi wykonywanej profesji⁷.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że członkowie izby lekarskiej są obowiązani przestrzegać zasad etyki lekarskiej, przestrzegać przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza i stosować się do uchwał organów izb lekarskich w art. 8 ustawy o izbach lekarskich⁸. Na gruncie prawa polskiego nie ma możliwości wykonywania zawodu lekarza bez zrzeszenia się w wybranej okręgowej izbie

⁷ Por. art. 4 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz. U. z 2024 r. poz. 1287 ze zm.).

⁸ Zob. art. 8 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 1342 ze zm.).

lekarskiej⁹. W praktyce jednak powstaje wątpliwość, czy lekarz będący funkcjonariuszem Służby Więziennej realnie – a nie jedynie nominalnie – podlega której z izb.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich¹⁰, uprzejmie zwracam się do Pana Prezesa z następującymi pytaniami:

(1) Czy Naczelna Izba Lekarska analizowała zasady zrzeszania się w poszczególnych izbach przez lekarzy będących funkcjonariuszami Służby Więziennej?

(2) Czy poszczególne izby lekarskie lub też Naczelna Izba Lekarska prowadziły postępowania dotyczące skarg kierowanych na lekarzy będących funkcjonariuszami Służby Więziennej lub też wykonujących działalność leczniczą jako cywilni pracownicy lub współpracownicy Służby Więziennej?

(3) Kto ze strony samorządu zawodowego lekarzy sprawuje wskazany w ustawie o izbach lekarskich nadzór nad działaniami zawodowymi lekarzy będących funkcjonariuszami Służby Więziennej lub też pracownikami cywilnymi wykonującymi swoje lekarskie obowiązki w ramach kontraktu?

Będę wielce zobowiązany za pomoc w dążeniu do zapewnienia należytych standardów opieki zdrowotnej pacjentom, o których mowa w niniejszym wystąpieniu.

Z poważaniem

Wojciech Brzozowski

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

⁹ Zob. art. 6 ustawy o izbach lekarskich.

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1264.